HOLLANDIA: onrust, twijfel en zorg, maar geen paniek

De bekende schrijver Anthony van Kampen brengt momenteel speciaal voor ons blad een bezoek aan Nieuw-Guinea. In een serie artikelen onder de titel „Nieuw-Guinea vandaag" zal Van Kampen zijn indrukken van de huidige toestand in Nieuw-Guinea weergeven. Het eerste artikel over de toestand in de hoofdstad Hollandia brengen wij vandaag.

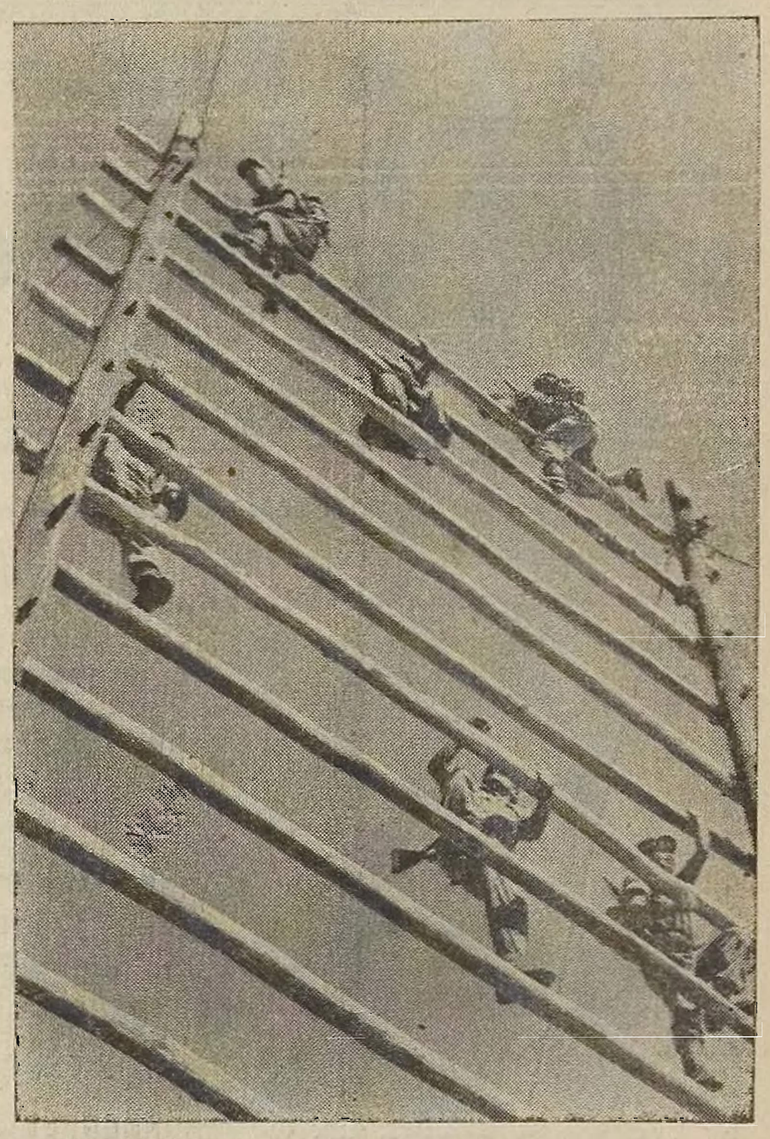

Personeelstekort baart zorgen

(1)

HET is allemaal hetzelfde gebleven: de landing van de DC 8 in het holst van de nacht op Biak, waar je bij het uitstappen het gevoel krijgt, dat een klamme, natte deken om je heengeslagen wordt. De kleine, slanke grond-stewardess van de K.L.M., die informeert of je er nóg bent of wéér bent. De ultra-korte nacht in het hotel, en de enkele uren later naar Hollandia vertrekkende Dakota van de „Kroonduif". Hetzelfde zijn de geweldige stapelwolken boven de kust van Nieuw-Guinea, de regenbogen in de verte, en de sneeuwwitte branding van de Pacific, uitlopend op de groene grens van land en zee ver beneden ons Nieuw-Guinea: groen, groen, groen. Met overal de geel-bruine spiralen van de kali's, de rivieren, die de jungle in enorme vlakken verdelen. Hier en daar wat witte snippers, uit die groene lawine opdwarrelend: kakatoes en papegaaien. Binnen twee uur komt het Sentani-meer in zicht. Het beeld doet denken aan Oostenrijk. Vijf minuten later landt de Dakota en nóg twee minuten later staan we op het brandend-hete vliegveld. En ook daar is het allemaal hetzelfde gebleven. Er lijkt niets veranderd sinds drie jaar geleden, sinds een jaar geleden, sinds een half jaar geleden. Het lijkt zo de eerste en tweede en derde dag op Hollandia, maar het is een schijn, die volledig bedriegt.

Er gaat iets gebeuren

OP HET oog is alles zichzelf gelijk gebleven als men de breede kronkelweg afrijdt van Dok V via Hollandia-haven naar Hollandia-binnen. Links strekt zich de Humboldt- en Jautefabaai, met verderop de eindeloze Pacific. In Hollandia zijn winkels, en in die winkels zijn mensen. Er rijden auto's, net als vroeger. De kantoren beginnen om 7 uur en eindigen om 2. De mensen gaan naar huis, eten, slapen, baden zich en gaan de avond doorbrengen.

Er wordt gebouwd aan huizen. Nieuwe woningen zijn verrezen en verrijzen nóg. Er wordt iedere dag aan het gebouw van de Nieuw-Guinea Raad gewerkt door Papoea's. En men hoort dat binnenkort een eigen museum zal worden opgericht, het museum, waarvoor de vader van Michael Rockefeller, de jongen die aan de zuidkust van het eiland verloren ging, een aanzienlijk bedrag schonk. Men ziet de aardige, bont-geverfde woningen op Zorgvliet en al die andere huizen voor Nederlanders, Papoea's, Indische Nederlanders, Indonesiërs, gebouwd in Dok 9 en de Hemelpoort, in Dok 5 en in Dok 8, in Noordwijk, Pollemok en Hamadi.

En tóch is dit een totaal ander soort Hollandia dan wij zeven maanden geleden zagen.

Uitverkoop

GEEN HOLLANDIA in paniek. Er moge onrust zijn geweest na de eerste Kiewang-wetten-de redevoeringen van Soekarno, er moge bij een deel der bevolking (en dan met name het deel dat bestaat uit Indische Nederlanders) wantrouwen, onzekerheid en twijfel heersen; van een uitgesproken angstpsychose is geen sprake. Waar wel sprake van is, dat is het gevoel dat er iets gaat gebeuren; dat men zich in een kritieke fase bevindt; dat de dagen van een ongestoord verblijf op Nieuw-Guinea zijn geteld. Er is een aantal personen, die een andere mening is toegedaan, maar hun aantal is gering. Een enkele zakenman ziet nog enig licht, verreweg de meesten houden er rekening mee, dat het uur van sluiten aanstaande is. Bedrijven verkopen uit en na de uitverkoop is het afgelopen. Onderdelen in garages zijn moeilijk verkrijgbaar en bepaalde onderdelen komen in het geheel niet meer.

Het personeelsprobleem is nijpend en wordt met de dag nijpender. Door gebrek aan werkkrachten en de minder vlotte aanvoer van verbruiksartikelen stijgen de prijzen. Enkele onrustbarend. Sommige artikelen staan geprijsd op een manier, die de pas aangekomene verbijstert.

In de plaatselijke kranten worden veel artikelen op huishoudelijk gebied aangeboden tegen opvallend lage prijzen, maar de belangstelling ervoor is gering. Precies hetzelfde geldt voor aangeboden tweedehands auto's. Nooit was er een slechter tijd om z'n auto te verkopen dan nu. Men spreekt liever niet over deze dingen, maar men moet er over spreken omdat men er van dag tot dag mee geconfronteerd wordt. Omdat men nu eenmaal leeft temidden van deze problemen en zorgen. En omdat de blanke gemeenschap tenslotte niet zó groot is.

Hollandia poogt die zorgen te vergeten en een ieder probeert dat op zijn eigen manier. Men kan zich nog ontspannen en amuseren. Er zijn nog altijd twee bioscopen (waarvan er binnenkort een z'n deuren gaat sluiten, naar men beweert), Rex en Oriënt (zoals ze in iedere plaats op Nieuw-Guinea heten, omdat men daardoor kan volstaan met het drukken van slechts twee soorten kaartjes) waar de prijzen hoog zijn en de films oud.

Men kan nog altijd gaan zwemmen bij Base G., dat verrukkelijk stuk strand, waarop de branding van de Stille Oceaan in volle zwaarte neerkomt. Een romantisch stuk Hollandia zelfs in deze zorgelijke, ón-romantische dagen. Daar is nog steeds de Jachtclub, treffpunt van veel van Nederlanders, en dat andere treffpunt, „Moonlight Bay". (waar het volgens een ansichtenkaart in de Nieuw Guinea Courier, gewenst is na 6 uur een lange broek te dragen en er schenen aan te hebben). En daar zijn tenslotte de club „'t Zeepaardje", en halverwege vliegveld Sentani en Hollandia „Meerzicht" een soort natuurbad, waar men kan zwemmen, baden en waterskiën.

Geforceerde rust

NIEUW-GUINEA 1962: géén paniek, maar wél iets als een geforceerde rust. Omdat men vermoedt dat er iets gaat gebeuren, dat de gehele blanke gemeenschap direct aangaat, om van de Papoea's maar te zwijgen. De laatsten demonstreren vóór Nederland, waarmee ze bedoelen dat de Nederlanders moeten blijven. Dit is de wens van praktisch alle Papoea's in Hollandia en ze maken er niet in het minst een geheim van. Het aantal dat een afwijkende mening heeft is te verwaarlozen.
Wie niet willen blijven zijn de Indische Nederlanders, die de situatie niet in het minst vertrouwen en een uitweg zoeken. Hun plaatsen op de kantoren en in de bedrijven worden niet aangevuld. Ziedaar..... Hollandia in deze dagen. Men verwacht geen grote, onverwachte aanval van Indonesië. Men weet eigenlijk niet wat men verwacht. Het is een bepaalde sfeer, een bepaald „klimaat", dat Hollandia beheerst. Men luistert zoveel mogelijk naar de nieuwsuitzendingen, de Nederlandse en de Australische. Wie naar de berichten van radio Makassar luistert, kan z'n plezier wel op. Vanuit die richting wordt de zenuwenoorlog op alle fronten gevoerd.

De eerste dag van onze aankomst vernamen we dat een aantal Nederlanders zich had voorzien van „vluchtbootjes", om, mocht de nood aan de man komen, op eigen initiatief te kunnen verdwijnen. Bij controle bleek er echter niet één dergelijk scheepje of jachtje te bestaan. Het behoort tot het soort galgenhumor, waaraan Hollandia momenteel zeer rijk is. Een ander voorbeeld ervan: de eerste Nederlander die wij spraken maakte de opmerking: „Wij leven mee met de jongens overzee", waarmee hij bedoelde dat de Nederlanders op Nieuw-Guinea meeleefden met de Nederlanders in Nederland, die zo in angst zitten over Nieuw-Guinea.

En intussen leest men verder, en men tracht met zo te lezen als gisteren, vorige week en het vorige jaar. Bepaalde onderwerpen van gesprek zijn nog steeds gewild, zoals de indeling den salarisklassen. Of het soort huis dat men heeft. Of de kwaliteit van de auto.

Er zijn nog steeds party's, avondlijke samenkomsten, van onderdelen der Nederlandse kolonie, waarbij de uitmonstering der toiletten van de dames een onuitputtelijk thema vormt (zowel vóór als ná de partij). Daar is het eeuwige vraagstuk van de wijze hoe gekleed te gaan indien men op bezoek moet bij de een of andere autoriteit, het vraagstuk dat „jas-en-das" heet.

Een vraagstuk, waarschijnlijk zo oud als er Nederlanders in het oosten vertoeven. Een vraagstuk, dat hier oneindig belangrijker is dan men in het verre Nederland zou menen.....

Men leeft verder, wetend dat Nieuw-Guinea voorpagina-nieuws vormt in de wereldpers. Wetend dat de blik der gehele aarde op dit eiland is gevestigd. Wetend dat er iets zal gaan gebeuren hetzij ten kwade hetzij ten goede. Zeker is dat er iets gaat gebeuren.

Ook al zou men geen kranten lezen, omdat die toch bij aankomst oud nieuws bevatten, en al zou men daar naar de nieuwsberichten luisteren, dan zijn daar de grote rode kruizen, geschilderd op het dak van het ziekenhuis. En het is niemand ontgaan, dat er nog met zo lang geleden een invasie internationale journalisten was, die er op rekenden dat het nu ging „beginnen". Het begon niet en ze verdwenen dus. Men hoopt hen niet weer te zien.

Waar men komt, wie men bezoekt en spreekt, daar vraagt men wat men er in Nederland van zegt en denkt. Het is dan bijzonder triest, dat men geen concreet commentaar kan geven. Dat men alleen zijn eigen mening en intuïtie kan geven. En dat is niet zo bijster veel.

De Papoea's geloven niet aan Indonesische invasies op grote schaal, en zeker niet meer na het treffen van de Indonesische en de Nederlandse vloot. Ze zijn er volledig van overtuigd, dat de Nederlanders blijven, niet voor altijd misschien, maar toch zeker nog geruime tijd. Er zit bijna iets tragisch in dit universeel vertrouwen. En men hoopt dat het nooit beschaamd zal worden.

Natuurpracht

ZORGEN en problemen... sobere, waar het geven van onderwijs met de dag moeilijker wordt door het tekort aan personeel.... winkels, die steeds minder artikelen verkopen.... kantoren waarvan het personeel middag aan middag moet overwerken omdat een ander deel van dat personeel vertrokken is en niet kan worden aangevuld met nieuw... aldus Hollandia, eind januari 1962.

Het Hollandia, dat wij voor het eerst leerden kennen in 1947, even gebleken, even intrieuwekend wat zijn natuurpracht betreft als vandaag. Dat Hollandia, dat Nieuw-Guinea is zichzelf volkomen gelijk gebleven. Niets is veranderd.

Na de aanlegende hitte van de lange tropendag wordt het avond. De Humboldtbaai kleurt zich eerst zilver en vervolgens diepgrijs. Een kwartier later is het bijna donker. De maan komt op en die is als een stuk oranje geworden sinaasappel. In de kampongs aan de baai gaan de lichtjes aan. Het is zo stil, dat men ieder geluid ook van verre heel duidelijk kan horen.

Nog een kwartier later is het volledig donker. Maar het donker van de baai wordt verlevendigd door tientallen lichtjes: die van de lantaarns in de prauwen van de Papoea's die gaan vissen. Soms vormen al die lichtjes, bakdelieren, en nu en dan zou men zich kunnen voorstellen, dat bepaalde sterrenbeelden uit de hemel in de baai zijn afgedaald.

Een groot, indrukwekkend uur in Hollandia. Een paar lantaarns van kampongs schijnen in de baai.

Op het platje waar we zitten en waar we nóg hebben gepraat, is de stilte gevallen. Er is geen wind en bijna geen enkel geluid. Soms een enkele maal, is er het doordringend, ver dragend roepen van een tjitjak aan de muur of tegen de zoldering. Grote, trage vlinders vliegen naar binnen en hechten zich aan de lamp. Gaaf om te sterven. Ze zullen de kamer niet meer verlaten. Dit is hun uur.

En terwijl de krekels en cycaden hun sissend, snerend, ratelend concert inzetten, dat tot aan de ochtend zal voortduren, drijven de in de baai gevallen sterren voorbij.

Nu, in dit uur, kan men zich niet voorstellen dat dit eiland van rust een eiland van onrust is. De Pacific vóór ons is onder handbereik en achter ons begint de wildernis. Tussen de zee en de wildernis leven een goede 800.000 Papoea's en een 200.000 blanken. Ze gaan nu allemaal slapen, hetzij hier, hetzij aan de zuidkust, hetzij ver in het woeste binnenland. Om hén gaat het, hún geluk. Om hen, omdat ze dit wonder dat Nieuw-Guinea heet, het wonder van een glorieus, groots eiland, ook morgen kunnen beleven. En overmorgen. En over een jaar. En opdat daarna hun kinderen het zullen mogen beleven.

Men blijft niet zonder ontroering als men op zo'n moment aan deze dingen denkt.

Als ik ten slotte opsta en de betoovering verbreek, weet ik, waarom de Spanjaarden, die als eersten dit ruige, wilde land ontdekten, het de naam gaven van Isla del Oro, goud-eiland. Ook zij mogen, vallend op hun karvelen en galibenen, de in de baaien van Nieuw-Guinea gevallen sterrenbeelden gezien hebben. Die moeten licht. Van zuiver goud.

Hollandia uit de lucht gezien

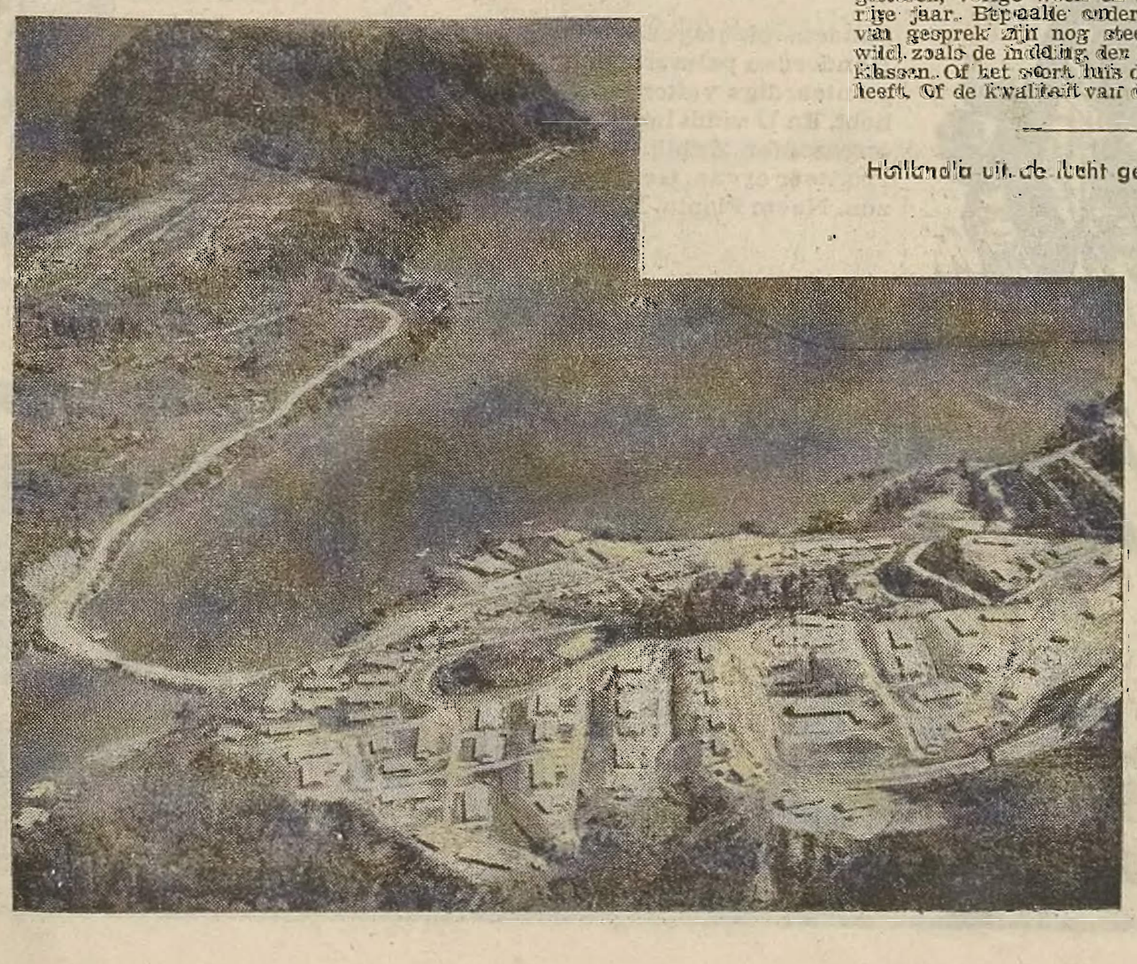

JOURNALISTIEKE INFILTRATIES

TOEN wij in 1947 voor de eerste maal van het toenmalige Batavia via Biak, naar Nieuw-Guinea vlogen in een Catalina van de Koninklijke Marine, was de lucht er daar tegen een collega-journalist aan te lopen niet hik. Er was niet de minste belangstelling voor het eiland, evenmin als voor de hoofdstad Hollandia, welke voorpost van Oceanië in die dagen nog bestond uit wat door de Amerikanen achtergelaten quonsethutten en enkele primitieve kantoren. De bouw van Hollandia moest nog beginnen.

Intussen is er iets veranderd met Nieuw-Guinea en speciaal voor journalisten werd het de laatste maanden een allesins bewogen onderwerp, zeker dan in negatief opzicht. Tijdens het Rockefeller-drama vlogen 44 buitenlandse, grotendeels Amerikaanse, journalisten naar dit eiland. Waaronder „big shots", of de namen als Peterson, Mann en Stanton van de Nat. Broadcasting Comp., Cooper van Telenews (Metro Goldwyn Mayer), White, Bull en Yuichi Ishizaki van Associated Press (Asia News Division), Homer Gigant van de New York Times, Hilbert, Pots, Hoh en de (wereldberoemde fotograaf Ellis Elisofon van Time-Life en Robert Bennyhoff en R. Charles van United Press International.
Ze verdwenen, maar anderen, opnieuw een 30-tal, vlogen naar Nieuw-Guinea, toen het treffen tussen de Indonesische en Koninklijke Marine plaatsvond. Onder hen bevonden zich Orshefsky, Burrows en Scheckter van Time-Life, Joseph Michaels van de N.B.C. uit New York, Peter Kaltsher en Masraff van Columbia Broadcasting System, Pendry van de Canadian, Zimmerman en Marcelino Rosas van Associated Press, Hunter, Baber en Kelly van Australian Broadcasting Commission (uit Sydney, Australië), Faustino Pico van de Hollandia Times, Claude Moisy van Agence France Presse, Wick van de Zweedse radio.
Vanuit Hollandia werden foto's radiografisch overgeseind naar Amerika en andere werelddelen. De mannen van de R.T.T. werkten soms 48 uur aan één stuk door om de lawine „stuff" te verwerken.